

Yaş Dostu Kentler: Lahey Kentinden İyi Uygulama Örneği

Feruze Sarıkış¹ , Çilem Büyükcünlü² 

Öz

Lahey Belediyesi Dünya Sağlık Örgütü'nün yaş dostu kentler ağına üye olan ilk Hollanda kenti olmuştur. Bu amaçla Lahey Belediyesi tarafından Lahey'deki Yaşlılar Politikası İçin Eylem Programı (Actieprogramma Haags Ouderenbeleid) uygulamaya konulmuştur. Eylem planının amacı yaşlı bireylerin bağımsızlığını korumak, kişisel kimliğini güçlendirmek ve özgüvenini arttırmaktır. Eylem planı çerçevesinde demanslı bireyler için de projeler geliştirilmektedir. Bu çalışmada örnek bir proje olarak Laheyce Buluşma (Haags Ontmoeten) değerlendirilecektir. Laheyce Buluşma projesi Lahey Belediyesi fonu ile Stichting Xtra tarafından 2017'de yaşlılar ve onların gönüllü bakıcıları (informal care givers) için geliştirilmiştir. Proje kapsamında yaşlı bireyler kendi mahallelerinde, proje ortağı kurumlarda buluşarak çeşitli faaliyetlere katılabilmektedirler. Kurumlarda profesyoneller ve gönüllü kişiler tarafından yaşlı bireylere ve bakıcılarına farklı zaman ve yöntemlerle bilgi, yardım ve destek sunulmaktadır. Projenin öncelikli hedef kitlesi hassas yaşlı bireylerdir. Proje genelinde olumlu sonuçlar elde edilmiştir, fakat aynı sonuç özellikle Türk ve Faslı yaşlı bireylerde elde edilememiştir. Laheyce Buluşma projesinin göçmen yaşlı bireylere ulaşması için, proje koördinatörlerin kilit kişilere yatırım yapmasını öneriyoruz.

Anahtar Kelimeler: Yaş dostu kentler • Sosyal altyapı • Yaşlı bireyler ve bakıcıları • Demans hastaları • Yerel aktörlerin birlikte çalışması • Kilit kişiler

Age-Friendly Cities: An Example of Good Applications from the Hague

Abstract

The Hague Municipality is the first Dutch city to become a member of the World Health Organization's age-friendly cities network. The Hague Municipality aims to be a city where senior citizens continue their lives happily, actively, and with dignity and has put the Actieprogramma Haags Ouderenbeleid [Action Plan for the Hague's Senior Citizen Policy] into practice for this purpose. The aim of the action plan is to preserve senior citizens' independence, empower their personal identity, and increase their self-confidence. Projects are also being developed within the framework of the action plan for individuals suffering from dementia. This study will evaluate the Haags Ontmoeten [the Hague Meeting] as an exemplary project. The Hague Meeting project was developed by Stichting Xtra with funding from the Hague Municipality in 2017 for senior citizens and their informal caregivers. Senior citizens are able to participate in a variety of activities in their own neighborhoods by meeting at the project partner institutions. Professionals and volunteers provide senior citizens and their caregivers with information, assistance, and support at various time using different methods. The project's primary target audience are vulnerable senior citizens. The project generally obtained positive results, but the same results could not be obtained for Turkish or Moroccan senior citizens. This study recommends that the project coordinators invest in key people so that the Hague Meeting reaches the immigrant senior citizens.

Keywords: Age-friendly cities • Social infrastructure • Senior citizens and caregivers • Dementia patients • Local actors working together • Key persons

1 Sorumlu yazar: Feruze Sarıkış (Msc.), Erasmus University, Faculty of Social Science, Department of Sociology, Rotterdam, The Netherlands. E-posta: f.sarikas@outlook.com ORCID: 0000-0002-9875-1800

2 Çilem Büyükcünlü (Msc.), Leiden University, Faculty of Science, Department of Chemistry, Leiden, The Netherlands. E-posta: cilem.boyyukunlu@gmail.com ORCID: 0000-0001-9601-1852

Atıf: Sarıkış, F. ve Büyükcünlü, Ç. (2023). Yaş dostu kentler: Lahey kentinden iyi uygulama örneği. *Senectus*, 1, 91-103. <https://doi.org/10.26650/senectus.2023.1.1.0003>

Extended Summary

The World Health Organization (WHO) established a policy framework in 2002 in order to promote healthy and active aging for adapting to the changes brought about by demographic aging and urbanization worldwide. WHO launched the age-friendly cities project in 2005 as a continuation of the active aging policy. Age-friendly cities are those that provide access to every conduit of the aging society and transform their existing structures and services in order to meet their needs. The Hague Municipality became the first city in the Netherlands to become a member of WHO's age-friendly cities network. The Hague Municipality aims to be a city where senior citizens continue their lives happily, actively, and with dignity and put the *Actieprogramma Haags Ouderenbeleid* [Action Plan for the Hague's Senior Citizen Policy] into practice for this purpose. The aim of the action plan is to preserve senior citizens' independence, strengthen their personal identity, and increase their self-confidence. Projects are also being developed within the framework of the action plan for individuals with dementia. The current study evaluates the *Haags Ontmoeten* [The Hague Meeting] as an exemplary project. The Hague Meeting project was developed for senior citizens and their informal caregivers by Stichting Xtra in 2017 with funding from the Hague Municipality. Many different institutions that senior citizens frequent visit, participated in the project. Senior citizens are able to participate in a variety of activities in their own neighborhoods by meeting at the project partner institutions. Professionals and volunteers provide senior citizens and their caregivers with information, assistance, and support at various time using different methods. This project makes all the services senior citizens and their caregivers need easily accessible. Program coordinators have an important role in developing a social infrastructure focused on senior citizens. The project's primary target audience are vulnerable senior citizens (i.e., the frail elderly). Frailty in senior citizens involves a process where deficiencies regarding physical, psychological, and social functions accumulate, and this increases the likelihood of adverse health consequences such as functional limitations. 19,800 vulnerable senior citizens were covered by the first phase (2017-2019) of the project in the area served by the Hague Municipality. The number of registered volunteer caregivers in the Hague for the elderly is 8,064. The exact number of voluntary caregivers with a migrant background is unclear. The main reason for this situation is that they do not describe themselves as caregivers. According to 2017 data, 1,558 senior citizens and 246 caregivers received services within the scope of the project. This number was targeted to double by the end of 2019. Another condition for the use of the funds allocated for the project is the development of a quality standard for the services provided within the scope of the project. All institutions involved in the project had to achieve these standards of quality within the specified time.

According to 2017 data, 1,558 elderly individuals and 246 caregivers people received services within the scope of the Hague Meeting project. According to the fund's terms

of use, this number was targeted to double by the end of 2019. In 2019, 2,903 senior citizens and 604 informal caregivers received services, and the goal was reached. No official data exists regarding how many of the people receiving services within the scope of the project have a migrant background. Observations regarding the applications are that older people with a migrant background do participate in these activities, but some groups such as Turks and Moroccans are underrepresented. Although these groups need these services, Turks and Moroccans do not sufficiently benefit from the provided services. When addressing the caregiver dimension of the issue, caregivers with non-Western immigrant backgrounds are also seen to not make enough use of the provided services. This is mainly because they do not see themselves as caregivers and are not familiar with the term *mantelzorg* [informal care].

During the project's implementation, internal employees came together at the meetings that were held every three months. Different meetings were held for each region, and the employees shared the developments that were important for the project. Despite reducing the number of project coordinators having been previously requested, the number of project coordinators has not yet changed. Three program coordinators continued to serve in 2021, and the number of venues included in the Hague Meeting project also increased to 50 in 2021. More venues for people with a migrant background have been added to the project, so more people with a migrant background are being served. The share of the people who play a key role in spreading this service is important.

The Hague Meeting policy was evaluated in 2019, and positive results were seen to have been obtained; however, qualitative improvements were required on some issues. Among these issues are adapting spaces and developing stricter standards of quality so that social citizens with loss of control can benefit from them more frequently. Due to the target being reached, the Hague Meeting has been included among the basic structural services of the Hague Municipality since 2020.

The project generally obtained positive results, but the same results could not be obtained for Turkish or Moroccan senior citizens. This study recommends that the project coordinators invest in key people so that the Hague Meeting project reaches the immigrant senior citizens.

Yaş Dostu Kentler: Lahey Kentinden İyi Uygulama Örneği

Dünya genelindeki demografik yaşlanma ve kentleşmenin getirdiği değişime uyum sağlamak üzere Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) sağlıklı ve aktif yaşlanmayı teşvik etmek için 2002 senesinde bir politika çerçevesi oluşturmuştur (World Health Organization [WHO] Active Ageing a Policy Framework. 2002, s. 12). Dünya Sağlık Örgütü aktif yaşlanmayı *kişilerin yaşlandıkça yaşam kalitelerinin artırılması* olarak tanımlamaktadır. Aktif yaşlanma sadece fiziksel olarak aktif kalmak anlamında algılanmamalıdır. Bunun yanı sıra sosyal ekonomik, kültürel, ruhsal ve vatandaşlık süreçlerine katılımın devamı anlamında kullanılmaktadır.

Aktif yaşlanma politika çerçevesi, Birleşmiş Milletler'in yaşlılar için geliştirdiği ilkelere dayanmaktadır. Çerçeve üç ayaktan oluşmaktadır, bunlar: topluma katılım, sağlık ve güvenlidir. Aktif yaşlanma politikasındaki en önemli unsur bu üç ayağın en iyi düzeyde ve her yaşlı bireye eşit sağlanmasıdır.

Aktif yaşlanma politikasının bir devamı olarak, Dünya Sağlık Örgütü 2005 senesinde yaş dostu kentler projesini yürürlüğe koymuştur. Yaş dostu kentler, yaşlanan toplumun her mecraya erişimini sağlayan ve ihtiyaçlarını karşılamak için mevcut yapı ve hizmetlerini dönüştüren kentlerdir (Global Age-friendly Cities: A Guide, 2007, s. 1).

2005 yılında DSÖ, Yaş Dostu Şehirler projesini dünya çapında 33 şehirle iş birliği içerisinde başlattı. Projede öncelikle şehirlerin yaş dostu olma yeteneği üzerinde etkisi olan engelleri ve kolaylaştırıcıları daha iyi anlamak için yaşlılardan, onların bakıcılarından ve hizmet sağlayıcılardan bilgi toplandı. Araştırmanın merkezinde ise aktif yaşlanmanın belirleyicilerinin – bir şehrin peyzajı, binaları, ulaşım sistemi ve barınma kapasitesi – yaşlıların hareketliliğine, sağlık durumlarına, sosyal katılımına ve kendi kaderlerini tayin etmesine nasıl katkıda buldukları hakkında bir bilgiye sahip olmak vardı (Plouffe & Kalache, 2010). Araştırmanın sonucunda şehirlerin ve toplulukların bir dizi kritere göre kendilerini değerlendirmelerine yardımcı olmak için *Küresel Yaş Dostu Şehirler: Yaş Dostu Şehirlerin Temel Özelliklerinin Kontrol Listesi ve Rehberi* üretilmiştir.

Kontrol listesinde sekiz anahtar alan belirtilmiştir: dış mekanlar ve binalar, ulaşım, konut, sosyal katılım, saygı ve sosyal içerme, sivil katılım ve istihdam, iletişim ve bilgi, toplum ve sağlık hizmetleri. Dış mekanların ve kamu binalarının yaşlı bireylerin hareketliliği, özgürlüğü ve yaşam kalitesi üzerinde etkisi büyüktür ve bu bireylerin yerinde yaşlanma kabiliyetini de etkilemektedir. Erişilebilir ve uygun fiyatlı toplu taşıma aktif yaşlanmayı etkileyen önemli bir unsurdur. Şehir içinde hareket edebilme kapasitesi, sosyal ve toplumsal katılımı ve sağlık sistemine erişimi belirlemektedir. Güvenlik ve refah için konut gereklidir. Uygun bir konut ve erişilebilir toplumsal ve sosyal hizmetler yaşlı bireylerin yaşam kalitesini ve özgürlüklerini olumlu yönde etkilemektedir. Sosyal katılım ve sosyal destek yaşam boyunca iyi bir sağlık ve esenlik

ile bağlantılıdır. Toplumda ve ailede her türlü aktivitelere katılım, yaşlı bireylerin yetkinliklerini kullanmaya devam etmelerini, saygı ve itibar görmelerini ve destekleyici ilişkiler kurmalarını sağlar. Yaşlı dostu bir topluluk, yaşlı bireylere ücretli çalışma veya gönüllülük yoluyla toplumlarına katkıda bulunmaya devam etme ve siyasi süreçte dahil olma fırsatı sunar. Zamanında ve pratik bilgiler edinmek, olaylarla ve insanlarla bağlantıda kalmak, hayatı yönetmek ve kişisel ihtiyaçları karşılamak, aktif yaşlanma için hayati önem taşır. Toplum ve sağlık hizmetleri toplumda sağlığı ve bağımsızlığı sürdürmek için, diğer anahtar alanlar gibi, hayati öneme sahiptir. (Global Age-friendly Cities: A Guide, 2007, s. 12 – s. 71)

Küresel Yaş Dostu Şehirler projesinin lansmanından bu yana, birçok şehir ve topluluk yerel yaş dostu girişimler geliştirdiler. Aktif yaşlanmayı destekleyen yerel çözüm önerisi nasıl üretilebilir sorusuna cevap olarak bu araştırmada, Hollanda'nın Lahey kentinden iyi bir uygulama örneği sunacağız.

Hollanda, 2015 senesinde sağlık sisteminde Social Support Act adı altında büyük bir reform gerçekleştirmiştir. Reform kapsamında ilk olarak sağlık sistemindeki sorumluluk merkezi, merkezi yönetimden yerel yönetimlere devredilmiş ve sonrasında da yaşlı bakımının kurumlardan evlere yönlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu yönlendirmede bütçe kısıtlamaları sonucu çoğu bakım evlerinin kapatılması ve yaşlı bireylerin bakım evlerinde kalmak istememesi rol oynamıştır. Sonuç olarak yaşlı bakımı profesyonel çalışanlardan gönüllü kişilere ve aile bireyelerine devredilmiştir. Sağlık sistemindeki reformlar belediyeleri yeni projeler oluşturmaya teşvik etmiştir (den Draak ve ark., 2016, s. 24).

Bu kapsamda Lahey Belediyesi yaş dostu bir kent olma yönünde çeşitli çalışmalar başlatarak, Dünya Sağlık Örgütü'nün yaş dostu kentler ağına üye olan ilk Hollanda kenti olmuştur. Yaş dostu kentler ağına üye olan diğer Hollanda kenti ise Amsterdam'dır (World Health Organization [WHO] Global Network for Age-friendly Cities and Communities).

Lahey Belediyesi yaşlıların mutlu, aktif ve onurlu bir şekilde hayatlarına devam ettikleri bir kent olmayı hedeflemektedir. Bu amaçla 2015-2018 yılları arasında 3 maddeden oluşan Lahey'deki Yaşlılar Politikası İçin Eylem Programı'nı uygulamaya koymuştur:

- Yaşlıları sağlıklı, zinde ve katılımcı olmaya teşvik etmek.
- Yaşlıların yalnızlık sorununu çözmek ve yaşama sevincine (life enjoyment) odaklanmalarını sağlamak.
- Yaşlılara güvenli, yaş dostu bir ortamda bağımsız yaşamalarını sağlayacak uygun imkanlar sunarak onlara destek olmak.

Eylem planının amacı bireylerin bağımsızlığını korumak, kişisel kimliğini güçlendirmek ve özgüvenini arttırmaktır. Bireylerin çevresinde yaşayan kişiler gerektiğinde destek ve rehberlik de sağlayabilecektir. Bu eylem planı çerçevesinde demanslı bireyler için de projeler geliştirilmektedir. Demans dostu mahallelerde, demanslı bireyleri ve onların ihtiyaçlarını göz önünde tutan ortamlar oluşturulacaktır.

Bu çalışmada örnek bir proje olarak Laheyce Buluşma (Haags Ontmoeten) projesi iki bölümde değerlendirilecektir. Birinci bölümde Laheyce Buluşma (Haags Ontmoeten) projesinin ilk üç senesi, ikinci bölümde ise 3 yıllık projenin devamlılığı ele alınacaktır.

Yöntem

Laheyce Buluşma (Haags Ontmoeten) projesi Lahey Belediyesi fonu ile Stichting Xtra tarafından 2017’de yaşlılar ve onların gönüllü bakıcıları (informal care givers) için geliştirilmiştir. Projeye yaşlıların sıkça uğradığı ikinci el mağazalarından sivil toplum ve sağlık kurumlarına kadar birçok farklı kurum katılmıştır. Proje paydaşı tüm kurumlar yönetim ve uygulama konularında iş birliği içindedir. Bu kurumlar Lahey Belediye’sinden toplu bir fon talep etmiş ve proje raporlarını da bir bütün olarak vermişlerdir. Belediye projeye 2017 – 2019 arası için 3,2 milyon avro fon ayırmıştır (Den Haag Subsidieregister, 2017-2019). Bu fon ile projenin içindeki 7 bölgeye ve 30 ila 40 arası farklı mekânda kullanılmış ve projede çalışan üç program koordinatörünün maaşları karşılanmıştır.

Projenin uygulanması aşamasında, kurum içi çalışanlar düzenli toplantılarla bir araya gelerek karşılaştıkları sorun, zorluk ve ihtiyaçları paylaşmışlardır. Farklı kurumlardaki çalışanlar bu iletişim ağı üzerinden hangi uzmanlık alanında kimin yetkili olduğunu bilmekte ve daha etkili ve hızlı bir şekilde yaşlı bireylere yardım sunabilmektedir. Yaşlılara hizmet veren farklı kurumların tek şemsiye altında toplanması toplu hizmet verme imkânı sunmaktadır. Böylelikle, yaşlı bireyi merkeze alan bir sosyal alt yapı geliştirilmiştir. Bu sosyal altyapının geliştirilmesinde program koordinatörleri önemli birer role sahiptir. Program koordinatörleri, kurumların bir araya gelmesini sağlamakta, kurum çalışanlarının kendini geliştirmesi için eğitimler sunmakta ve kurum çalışanlarına koçluk yapmaktadırlar. Program koordinatörleri, uygulayan kişiler ve yöneten kişiler arasındaki bağı kurdukları gibi mahallelerdeki eksikleri gözlemleyerek gündeme de taşımaktadır. Proje bünyesinde sunulan faaliyetler mahallelerin etnik yapısına göre değişmektedir (E. Pals, kişisel iletişim, 15 Ekim 2021).

Proje kapsamında yaşlı bireyler kendi mahallelerinde proje paydaşı kurumlarda buluşarak çeşitli faaliyetlere katılabilmektedir. Bu faaliyetler arasında spor, hafızayı geliştiren oyunlar, toplu yemekler, sanal gerçeklik teknolojisi kullanarak yapılan yurtdışı gezileri ya da egzotik hayvanları görme imkânı, örgü ve diğer sanatsal faaliyetler ile diğer yaşlılar (kader ortakları) ile dertleşmek gibi faaliyetler yer almaktadır. Kurumlarda profesyoneller ve gönüllü kişiler tarafından yaşlı bireylere ve

bakıcılarına farklı zaman ve yöntemlerle bilgi, yardım ve destek sunulmaktadır. Bu bağlamda her iki tarafa da psikolojik destek sağlandığı gibi, bakıcılara kişisel gelişim kursları ve kendine zaman ayırma olanağı da sağlanmaktadır. Bu kurslarda demans ve sağlıklı yaşam gibi başlıkların yanı sıra yaşlılar için sık yaşanan ve tehlike arz eden düşme riski gibi güvenlik konuları da ele alınmaktadır. Bu projeye yaşlıların ve bakıcıların ihtiyacı olan bütün hizmetler kolay erişilebilir hale getirilmektedir. Projenin kapsamadığı yaşlılar belediyenin evde bakım ya da temizlik desteği gibi kişiye özel hizmetlerine yönlendirilmektedir (E. Pals, kişisel iletişim, 15 Ekim 2021).

Proje için ayrılan fonun kullanımının şartları ise ulaşılan kişi sayısının üç sene içinde ikiye katlanması ve proje kapsamında sunulan hizmet için bir kalite standardının geliştirilmesidir. Projedeki tüm kurumlar belirlenen zaman içinde bu kalite standartlarına ulaşmak zorundadır (Den Haag Subsidiereregister, 2017-2019). Projenin öncelikli hedef kitlesi hassas yaşlı bireylerdir (frail elderly). Yaşlı bireylerde hassasiyet, fiziksel, psikolojik ve sosyal fonksiyonlarda eksikliklerin birikiminden oluşan bir süreçtir ve fonksiyon sınırlanması gibi olumsuz sağlık sonuçlarının ortaya çıkma olasılığını arttırmaktadır (Campen. 2011, s. 45).

2016 Verileri

2016 nüfus sayımına göre Lahey Belediyesi'nde 65 yaş üstü bireylerin sayısı 73.310 kişidir ve bu sayı 520.697 kişilik toplam nüfusun yaklaşık %14'üne tekabül etmektedir (Den Haag, Ouderenmonitor 2017, s. 17). Lahey Belediye'sinde yaşlı bireylerin yaklaşık %29'u- 20.976 kişi- göçmen kökenlidir (Gemeente Den Haag, Ouderenmonitor 2017, s. 12). Hollanda İstatik Bürosu, her iki ebeveyninden en az biri yurtdışında doğmuş olan her Hollandalı kişiyi göçmen kökenli olarak tanımlamaktadır. Önümüzdeki senelerde göçmen kökenli yaşlıların sayısının Hollanda kökenli yaşlıların sayısına oranla daha hızlı artacağı tahmin edilmektedir (Gemeente Den Haag, Ouderenmonitor 2017, s. 12).

Tablo 1

Lahey'de yaşayan yaşlı bireylerin etnik kökenine göre dağılımı

Etnik Köken	2016 sayım	2021 tahminleri
Hollandalı	52334	54041
Türk	1482	2025
Faslı	1540	2020
Surinamlı	4418	6470
Hollanda Antillerinden gelenler	659	1074
Endonezyalı	4892	5121
Doğu-Avrupalılar	451	842
Diğer Batı kökenliler	5464	5551
Diğer (Batılı olmayan) kökenliler	2070	3193
Toplam göçmen kökenliler	20976	26296
Toplam yaşlı bireyler	73310	80337

(Gemeente Den Haag, Ouderenmonitor 2017, s. 13).

Lahey Belediyesi'nin 2016'da yaptığı sağlık araştırmasına göre, yaşlı bireylerin %27'si- 19.800 kişi- hassas yaşlı bireylerden oluşmaktadır (Den Haag, Ouderenmonitor 2017, s. 17). Hassas yaşlı bireylerin bir kısmı, evde profesyonel bakım ya da temizlik desteği gibi kişiye özel hizmetler almaktadır. Laheyce Buluşma Projesi kişiye özel hizmet alamayan diğer kısma hizmet sunmaktadır. Projede, henüz demans olmamış fakat hafıza problemleri başlamış yaşlılar da hedef kitle olarak görülmektedir. Lahey Belediyesi'nin verilerine göre Lahey'de 7.000 demans hastası yaşamaktadır, bu sayının 2040'ta 13.000 kişiye ulaşacağı düşünülmektedir (Seniorvriendelijke Stad Den Haag).

Gönüllü Bakıcılar

Lahey'de kayıt altında olan gönüllü yaşlı bakıcısı sayısı 8.064 kişidir (Gemeente Den Haag, Ouderenmonitor 2017, s. 67). 65 yaş üstü bireylerin %28,2'si – 20673 kişi- ise gönüllü bakıcı olduklarını belirtmiştir. Bu kişiler sadece eşlerine değil, bakıma muhtaç olan çocuğuna ya da ebeveynine de bakmaktadır (Gemeente Den Haag, Ouderenmonitor 2020, s. 50). Göçmen kökenli gönüllü bakıcıların sayısı tam olarak belli değildir. Bu durumun başlıca nedeni, kendilerini bakıcı olarak nitelendirmemelerinden kaynaklanmaktadır. Oysa Batılı olmayan göçmen kökenli bakıcılar, Hollandalı bakıcılara nispeten daha yoğun bakım sunmaktadır. Hollandalı bakıcılar haftada ortalama 21 saat bakım sunarken, bu grup 44 saat bakım sunmaktadır (Forum: Institute for Multicultural Issues, 2011, s. 45).

Göçmen kökenli yaşlı bireylerin gönüllü bakıcılarının özellikle gelinlerin iş yükünün çok ağır olduğu görülmektedir (Kennissplatform Integratie & Samenleving, 2016). Her ne kadar kendi aileleri ve işleri ile yoğun bir şekilde meşgul olsalar da yaşlı yakınlarına bakım sağlamak için aileden ve toplumdan büyük duygusal ve sosyal baskı görebilmektedirler (de Boer, 2017). Türk ve Faslı yaşlı bireyler Hollandalı yaşlı bireylere nazaran daha fazla çocuklu oluyorlar ve daha çok çocukları ile aynı evde yaşıyorlar. Çocukları ile aynı evde yaşamayan yaşlı bireylerde ise çocukların evine en az mesafe yine Türk ve Faslı bireylerde görülmektedir (CBS, Jaarrapport Integratie 2020). Bunun başlıca sebebi Türk ve Fas toplumunda hâkim olan aile dayanışmasını çevreleyen daha güçlü norm ve değerlerdir, yani çocukların ebeveynlerine bakması gerektiği düşüncesidir. Fiziksel yakınlık duygusal yakınlığa eşit değildir. Yakın zamanda yapılan araştırmalar, Türk ve Fas kökenli yaşlıların çocuklarıyla daha fazla iletişim kurduklarını belirtmiş olsalar da Hollandalı yaşlı bireylerden daha yalnız olduklarını göstermiştir (van Tilburg & Fokkema, 2018). Sürinam ve Antiller kökenli yaşlı bireyler daha savunmasız görünmektedir. Hollanda kökenli yaşlı bireylere nazaran daha çok bekar yaşamaktadırlar. Diğer taraftan Sürinam ve Antiller kökenli yaşlı bireyler Hollanda kökenli yaşlı bireylere göre çocuklarıyla birlikte daha çok yaşıyorlar. Aynı evde yaşamayanlara bakıldığında ise çocuklarına en uzak mesafede yaşayanlar Antiller kökenli yaşlı bireylerdir (CBS, Jaarrapport Integratie 2020).

Göçmen kökenli yaşlıların Hollandalı yaşlılardan daha çok bakıma ihtiyacı olduğu söylenebilir. Özellikle de Türk ve Fas kökenli yaşlılarda daha genç yaşta sağlık sorunları oluşmaktadır. Bu durumun nedeni ise gençlik döneminde kötü şartlar altında ve ağır fiziksel işlerde çalışmış olmalarıdır. Yaşlı Türk erkeklerin %46'sında ve Faslı yaşlı erkeklerin %57'sinde ağır fiziksel sorunlar görülmektedir. Surinamlı erkeklerde bu oran %25, Hollandalı erkeklerde ise %15'tir (Schellingerhout, 2004). Göçmen kökenli yaşlı bireylerin eğitim seviyesi daha düşük olduğu için, sosyoekonomik durumları Hollanda kökenli yaşlılardan daha düşüktür. Hollanda Merkezi İstatistik Bürosu verilerine göre sosyoekonomik seviyeleri düşük olan kişilerin yaşam süresi erkeklerde ortalama 7 yıl, kadınlarda ise 5,7 yıl daha kısadır (Centraal Bureau voor Statistiek [CBS], Gezondheid en Zorg in Cijfers, 2014).

2020 Verileri

2020 nüfus sayımına göre Lahey Belediyesi'nde 65 yaş üstü bireylerin sayısı 79.890 kişidir ve 546.335 kişilik toplam nüfusun yaklaşık %14,6'sına tekabül etmektedir (Den Haag, Ouderenmonitor 2020, s. 11). Lahey Belediye'sinde yaşlı bireylerin yaklaşık %33'ü-26630 kişi- göçmen kökenlidir (Gemeente Den Haag, Ouderenmonitor 2020, s. 18).

Tablo 2

Lahey'de yaşayan yaşlı bireylerin etnik kökenine göre dağılımı

Etnik Köken	2016 sayım	2020 sayım	2025 tahminleri
Hollandalı	52334	54192	57835
Türk	1482	1801	2639
Faslı	1540	1969	2555
Surinamlı	4418	6034	8316
Hollanda Antillerinden gelenler	659	950	1453
Endonezyalı	4892	5394	5648
Doğu-Avrupalılar	451	820	1194
Diğer Batı kökenliler	5464	5659	5914
Diğer (Batılı olmayan) kökenliler	2070	3071	4795
Toplam göçmen kökenliler	20976	25698	32514
Toplam yaşlı bireyler	73310	79890	90349

(Gemeente Den Haag, Ouderenmonitor 2020, s. 18).

Sağlık araştırma merkezi Vektis'in geliştirdiği bir modele göre 2020 senesinde Lahey kentinde 19.000 hassas yaşlı birey yaşamaktadır (Den Haag, Ouderenmonitor 2020, s. 19). 2020 senesinde Lahey Belediyesi'nin verilerine göre Lahey'de 6600 demans hastası yaşamaktadır, 2016 sayısı ile karşılaştığımızda bu sayıda azalma olduğu görülmektedir. Tahminler bu rakamın 2025'te 7400'e çıkacağı yönündedir. Lahey'de 2016 senesinden sonra gönüllü bir bakıcıdan bakım alan yaşlı bireylerin sayısı hakkında bir araştırma yapılmamıştır. Fakat ekstrapolasyon metodu kullanılarak bu sayının 8.788 kişi olduğu tahmin edilebilir (Gemeente Den Haag, Ouderenmonitor 2020, s. 72). Gönüllü olarak bir yakınına bakım veren 65 yaş üstü bireylerin sayısı ise 2019 verilerine göre %30,3 – 24207 – kişidir (Gemeente Den Haag, Ouderenmonitor 2020, s. 50).

Bulgular

Laheyce Buluşma projesi kapsamında hizmet alan kişilerin sayısı 2017 verilerine göre 1.558 yaşlı birey ve 246 bakıcıdan oluşmaktadır (Stichting Xtra, Jaarverslag Haags Ontmoeten 2017). Fonun kullanım şartlarına göre bu sayının 2019 sonunda ikiye katlanması hedeflenmekteydi. 2019 yılında 2903 yaşlı bireye ve 603 gönüllü bakıcıya hizmet verilmiş ve hedefe ulaşılmıştır. (Gemeente Den Haag, Ouderenmonitor 2020, s. 63)

Proje kapsamında hizmet alan kişilerin kaçının göçmen kökenli olduğuna dair resmi bir veri bulunmamaktadır. Pratikteki gözlemler, göçmen kökenli yaşlı bireylerin bu faaliyetlere katıldığı, fakat Türkler ve Faslılar gibi bazı grupların temsilinin yetersiz olduğu yönündedir. Bu gruplar ihtiyaçları oldukları halde, sunulan hizmetlerden yeterince faydalanmamaktadırlar. Bu durumun başlıca sebepleri arasında birtakım tabular ve özellikle de demans hakkında bilinçsizlik ile sunulan hizmetin kişinin kendi kültürüne uzak olması yer almaktadır. Bu duruma örnek olarak erkek ve kadınların faaliyetlere bir arada katılmak istememesi verilebilir. Yeterince temsil edilmeyen Türk ve Faslı yaşlı bireylere ihtiyaç duydukları hizmeti sunabilmek amacıyla faaliyet ve bilgilendirmeler yeniden düzenlenmektedir. Bunun için Türkçe ve Arapça konuşan danışmanlar kullanılmakta ve dini bayramları beraber kutlama gibi dini içerikli faaliyetler düzenlenmektedir (E. Pals, kişisel iletişim, 15 Ekim 2021).

Meselenin bakıcılar boyutuna gelindiğinde görülmektedir ki; Batılı olmayan göçmen kökenli bakıcılar da sunulan hizmetlerden yeterince faydalanmamaktadır. (E. Pals, kişisel iletişim, 15 Ekim 2021). Bu durumun başlıca nedeni, kendilerini bakıcı olarak görmemeleri ve *mantelzorg* (enformel bakım) terimi ile aşına olmamalarıdır. Algıdaki bu farklılığın arka planında kültürel ve dini sebeplerle evlatların görevinin ebeveynlerine bakmak olduğu yönündeki kabul gelmektedir. Batılı olmayan göçmen kökenli bakıcılarda, yabancı birinden ya da bir kurumdan yardım istemek ya da şikâyet etmek bir tabu olarak görülmektedir. Ancak bakımda ciddi anlamda zorlandıklarında bir kurumdan yardım istemektedirler (de Boer, 2017).

Projenin uygulanması aşamasında, kurum içi çalışanlar her üç ayda bir düzenlenen toplantılarla bir araya gelmişlerdir. Her bölge için farklı toplantılar düzenlenmiş ve çalışanlar proje için önemli olan gelişmeleri paylaşmışlardır. Ayrıca 2017’de bütün proje çalışanları için iki farklı konferans düzenlenmiştir. Program koordinatörleri hem bu toplantılar aracılığıyla hem farklı iletişim yollarıyla kurumlarda çalışanların eğitim ihtiyaçlarını belirlemişler ve sonraki yıllarda bu ihtiyaçlar doğrultusunda çeşitli eğitimler vermişlerdir. Daha önce proje koordinatörlerinin sayısının düşürülmesi istenilmiş olsa da proje koordinatörleri sayısında değişiklik yapılmamıştır. 2021 senesinde üç program koordinatörü de görevini yapmaya devam etmektedir. 2021 senesinde Laheyce Buluşma projesine dahil olan mekanların sayısı 50’ye çıkmıştır.

Göçmen kökenli bireyler için daha fazla mekanlar projeye eklenmiştir, bu nedenle daha fazla göçmen kökenli bireye hizmet sunulmaktadır. Bu hizmetin yaygınlaştırılmasında anahtar rol oynayan kişilerin payı önemlidir (E. Pals, kişisel iletişim, 15 Ekim 2021).

2019 yılında Laheyce Buluşma politikası değerlendirilmiştir ve olumlu sonuçlar elde edildiği, fakat bazı konularda niteliksel iyileştirme gerektiği görülmüştür (Jaarrapportage Jeugd en WMO, 2018, s.11). Bu konular arasında kontrol kaybı olan yaşlı bireylerin daha sık kullanabilmeleri için mekanların uyarlanması ve daha sıkı kalite standartları geliştirilmesi vardır. Bu sebeple Lahey Belediye meclisi Laheyce Buluşma Projesi'ni 2020'den itibaren temel (structural) hizmetleri arasına almıştır (Antwoord van het College RIS303524).

Laheyce Buluşma Projesi 2020 yılında belediyenin temel hizmetlerine alındı, fakat dünya çapında görülen Covid-19 salgını ve salgın tedbirlerinden dolayı sürekli bir hizmet sunulamadı. Salgın tedbirleri Haziran 2021'e kadar devam etti. 2021 yılının ikinci çeyreğinin sonunda 1000 yaşlı bireye ve 310 bakıcıya ulaşılmıştır (Jaarrapportage Jeugd en WMO, 2018, s.11). Laheyce Buluşma Projesi gönüllü bakıcılara odaklanmaya devam etmektedir. Fakat sırf bakıcılara yönelik faaliyetler sunmayı bırakmıştır. Geçen yıllarda yaşanan deneyimler gönüllü bakıcıların bu tarz faaliyet ve etkinliklere pek katılım göstermediği yönündedir. Faaliyet düzenlemek yerine tüm mekanlardaki çalışanları *gönüllü bakım planı* yapma konusunda eğitmişlerdir. Bu planlar ile gönüllü bakıcılara daha bireysel hizmet sunulabilmektedir (E. Pals, kişisel iletişim, 15 Ekim 2021).

Tartışma

Laheyce Buluşma Projesi'nin hedefi ulaşılan kişi sayısının üç sene içinde ikiye katlanması ve proje kapsamında sunulan hizmet için bir kalite standardının geliştirilmesi idi. 2019 yılında 2903 yaşlı bireye ve 603 gönüllü bakıcıya hizmet verilmiş ve bu hedefe ulaşılmıştır. 2019 yılında Laheyce Buluşma Politikası değerlendirilmiş ve olumlu sonuçlar elde edilmiştir. Bu sebeple Lahey Belediye meclisi Laheyce Buluşma Projesi'ni 2020'den itibaren temel hizmetleri arasına almıştır.

Proje genelinde her ne kadar olumlu sonuçlar elde edilmiş olsa da aynı sonuç özellikle Türk ve Faslı yaşlı bireylerde elde edilememiştir. Bu durumun başlıca sebepleri arasında birtakım tabular ve özellikle de demans hakkında bilinçsizlik ile sunulan hizmetin bu kişilerin kültürlerine uzak olması yer almaktadır. Bu sorunu aşmak için ilgili gruplar için farklı ve kendi kültürlerine yakın faaliyetler sunulmuştur. Buna rağmen yeterli sayıda Türk ve Faslı yaşlı bireye ulaşılamamıştır. Pratikte edinilen tecrübeler bu gruplara erişebilmek için bazı kilit kişiler (key figures) ile yoğun bir çalışma içerisinde olunması gerektiği yönündedir. Böyle bir projenin olumlu sonuç

vermesi için doğru kilit kişileri bulmak ve onlarla çalışmak oldukça önemlidir. Kilit kişiler hedef grupla aynı geçmişe, aynı dile ve aynı norm ve değerlere sahip kişiler olmalıdır. Bu kişiler yaşlı göçmenlerin güvenini kazanmalı, bakım ve sosyal yardım kurumlarıyla köprüler kurmalıdır. Bu kilit kişiler çoğu zaman, göçmen topluluğu içinde gönüllü bir danışman veya temsilci olarak gayri resmi bir yere sahiptirler ve bu topluluğun güvenini ve saygısını kazanmış kişilerdir. Toplum iyi tanır ve tüm toplum tarafından kabul görürler (Pharos, 2018, s. 23–24).

Laheyce Buluşma projesinin göçmen yaşlı bireylere ulaşması için, proje koordinatörlerinin kilit kişilere yatırım yapması olumlu olacaktır. Kilit kişilerin pozisyonunun önemini vurgulamak ve gönüllü çalışanlardan ayırt etmek için, kilit isimlere uygun ücretler sunulabilir. Diğer taraftan, farklı kurs ve atölye imkanları sunarak, kilit kişilerin kendini daha çok geliştirmeleri sağlanabilir. Kilit kişilere bu tarz yatırımlar, göçmen yaşlı bireyler ile bakım ve sosyal yardım kurumları arasında daha sağlam köprü kurmalarını sağlayacaktır.

Not: Kahramanmaraş depreminde, Adıyaman Isias Otel’de kaybettiğimiz rehber arkadaşımız Önder Cırık anısına.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors declare no potential conflicts of interest with respect to the research, authorship, and/or publication of this article.

Grant Support: The authors received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this article.

References/Kaynakça

- Campen, C. Van. (2011). *Kwetsbare ouderen, 2010/10*. https://archieff23.sitearchief.nl/archives/sitearchief/20200311131559/https://www.scp.nl/Publicaties/Alle_publicaties/Publicaties_2011/Kwetsbare_ouderen
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2014). *Gezondheid en zorg in cijfers*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/publicatie/2014/45/gezondheid-en-zorg-in-cijfers-2014>
- Van Hamond, J. (2020). *Centraal Bureau voor de Statistiek. Jaarrapport Integratie 2020*. <https://longreads.cbs.nl/integratie-2020/familienetwerken-van-niet-westerse-oudere-migranten/>
- College van Burgemeester en Wethouders, Gemeente Den Haag. (2019). Beantwoording schriftelijke vragen: RIS303524 <https://denhaag.raadsinformatie.nl/document/8251477/1/RIS303524%20Beantwoording%20SV%20Subsidies%20over%20Haags%20Ontmoeten>
- Den Draak, M., Marangos, A. M., Plaisier, I., & de Klerk, M. (2016). Wel thuis? *Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau* [Good at home? Literature study into factors influencing living independently for seniors with disabilities] . *Sociaal en Cultureel Planbureau*.
- Forum Institute for Multicultural Issues. (2011). *Zorgt u ook voor iemand? De positie van allochtone mantelzorgers en hun gebruik van ondersteuningsmogelijkheden in zes Nederlandse steden*. <https://www.ugids.nl/media/70238/forumallochtonemz2011.pdf>

- Gemeente Den Haag, Basisregistratie Personen 2011–2016, Gemeente Den Haag, Dienst Stedelijke Ontwikkeling – Den Haag in Cijfers 2016.
- Gemeente Den Haag, Jaarrapportage 2018 Jeugd en WMO. https://denhaag.raadsinformatie.nl/document/7509055/1/RIS302326_Bijlage_Jaarrapportage_2018_Jeugd_en_Wmo
- Gemeente Den Haag, Ouderenmonitor. (2017). *De positie van Haagse ouderen in kaart gebracht*. https://denhaag.raadsinformatie.nl/document/5460665/1/RIS297223_bijlage_Ouderenmonitor_2017
- Gemeente Den Haag, Ouderenmonitor (2020). https://denhaag.raadsinformatie.nl/document/9989127/1/RIS308365_Bijlage_2_Ouderenmonitor_2020_definitief#:~:text=Haagse%2065%2Dplussers%20zijn%20in,alle%20inwoners%20van%20Den%20Haag
- Gemeente Den Haag, Seniorvriendelijke stad. <https://www.denhaag.nl/nl/zorg-en-ondersteuning/zorg-voor-elkaar/seniorvriendelijke-stad-den-haag.htm>
- Gemeente Den Haag, Seniorvriendelijke stad 2015–2018. Den Haag: Actieprogramma Haags ouderenbeleid; 2015.
- Den Haag. (2022, October 25). *Gemeente Den Haag, Subsidieregister 2017–2019*. <https://subsidieregister.denhaag.nl/>
- Haags Ontmoeten. (t.y.). <http://www.haagsontmoeten.nl/>
- Plouffe, L., & Kalache, A. (2010). Towards global age-friendly cities: Determining urban features that promote active aging. *Journal of Urban Health*, 87(5), 733–739.
- Pharos. (2018). *Wie zorgt voor oudere migranten?* https://www.pharos.nl/wp-content/uploads/2018/10/Wie_zorgt_voor_oudere_migranten_boek_Pharos.pdf
- Schellingerhout, R. (2004). *Gezondheid en welzijn van allochtone ouderen*. https://repository.scp.nl/bitstream/handle/publications/1041/Gezondheid_en_welzijn_van_allochtone_ouderen.pdf?sequence=1
- Stichting Xtra. Jaarverslag Haags Ontmoeten 2017.
- Van Tilburg, T. G., & Fokkema, T. (2018). Hogere eenzaamheid onder Marokkaanse en Turkse ouderen in Nederland: Op zoek naar een verklaring. *Tijdschrift voor Gerontologie en Geriatrie*, 49(6), 263–273.
- World Health Organization (2018). *Age-friendly cities network*. <https://www.who.int/publications/item/WHO-FWC-ALC-18.4>
- World Health Organization. (2007). *Global age-friendly cities: A guide*. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/43755>

